

"İyyake na'büdü ve iyyakenestain"deki hakiki hitaptan maksat nedir? Bu hitabın hakikisi olduğu gibi, surisi de olabilir mi?

İnsan sebeplere ne ölçüde tesir verirse **"İyyake na'büdü"** hitabının hakikatinden o kadar uzaklaşır. Aynı şekilde sebeplerden ne ölçüde fayda umar, medet beklerse **"İyyake nestein"** hitabındaki manadan yine o kadar uzak kalır.

Üstat Hazretleri, riya için **"şirk-i hafi"** yani **"gizli şirk"** tabirini kullanıyor. Hiçbir mümin Allah'tan başkasına ibadet etmez, ama kullara riya etmek, onların teveccühüne can atmak, onlara hoş görünmeye çalışmak, insanı rıza çizgisinden belli bir ölçüde saptırır ve **"İyyake na'büdü"** hitabındaki hakikate yine bir manada ters düşürür.

Öte yandan, insanların zerreden Şemse kadar dereceleri olduğu gibi, bu hitabın da yine o kadar dereceleri vardır. Bu hitabı hakkiyle yapanlar, başta peygamberler ve onların varisleri olan âlimler ve mürşitlerdir. Bu ayetleri, manalarını hiç düşünmeden okuyan, günlük hayatına onların manasını tam aksettiremeyen müminlerin namazları da sahih olmakla birlikte, namazın hakikatine göre çok suri kalır. Sanki aralarında mecazla hakikat kadar fark kendini gösterir...